

Y Pwyllgor Menter a Busnes

Dinas-ranbarthau, y Metro, ac Ardaloedd Menter

Papur gan Weinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth

Cyflwyniad

1. Diben y papur hwn yw rhoi tystiolaeth ysgrifenedig i lywio a chefnogi gwaith y Pwyllgor Menter a Busnes.
2. Mae'r papur yn rhoi gwybodaeth am Ddinas-ranbarthau, y Metro ac Ardaloedd Menter. Mae'r rhain yn rhan o ddull gweithredu ehangach a strategol mewn perthynas â'r economi, sy'n canolbwyntio ar sectorau economaidd â blaenoriaeth, yn cefnogi'r broses o gadw cyflogaeth sy'n bodoli eisoes, yn creu swyddi newydd, ac yn ysgogi buddsoddiad mewn busnes a seilwaith.
3. Mae'r papur yn dechrau gyda throsolwg o'r Dinas-ranbarthau o ran eu cefndir, cyd-destun a datblygiadau diweddaraf, cyn troi at y Metro ac Ardaloedd Menter.

Dinas-ranbarthau

4. Mae'r achos a'r rhesymeg y tu ôl i Ddinas-ranbarthau yng Nghymru yn defnyddio sail dystiolaeth sy'n amlygu'r cyswllt cryf rhwng dinasoedd a thwf. Ystyriwyd y sail dystiolaeth hon yn fanwl gan grŵp cyngori annibynnol, a gadeiriwyd gan Dr Elizabeth Haywood. Roedd y Grŵp o'r farn bod Prifddinas-ranbarth Caerdydd, a Dinas-ranbarth Bae Abertawe, yn dangos y màs critigol posibl, llifau traffig a hunaniaeth gymunedol sy'n sail i Ddinas-ranbarthau llwyddiannus. Roedd yn cydnabod bod y ddau Ranbarth yn ffurfio ardaloedd economaidd gweithredol, lle gall pobl, busnesau, a chymunedau ryngweithio ar draws ffiniau gweinyddol lleol ar gyfer gwaith a hamdden.

Y Byrddau

5. Er mwyn datblygu'r agenda hon, sefydlais Fyrddau ym Mhrifddinas-ranbarth Caerdydd a Dinas-ranbarth Bae Abertawe gydag ymgysylltiad cryf gan y sector preifat, yn ogystal ag Awdurdodau Lleol ac Addysg Uwch ac Addysg Bellach. Mae'r Byrddau mewn sefyllfa dda i weithredu fel hyrwyddwyr pwerus ar gyfer eu Rhanbarth, gan roi cyngor i Lywodraeth Cymru ar y cyfleoedd i'w priod Ranbarthau. Mae eu cylch gwaith fel a ganlyn:
  - rhoi arweinyddiaeth, gweledigaeth a chyfeiriad strategol
  - rhoi blaenoriaeth i brosiectau sy'n cynnig potensial i gyflawni newid economaidd trawsffurfiol ar draws y Rhanbarth
  - ymgysylltu â rhanddeiliaid ehangach er mwyn annog a chefnogi dull cydweithredol i sicrhau bod y Ddinas-ranbarth yn llwyddiant.

6. O fewn cyd-destun eu cylch gwaith, bydd y Byrddau hefyd yn nodi'r amserlen a'r cerrig milltir allweddol ar gyfer cyflawni.
7. Ym Mhrifddinas-ranbarth Caerdydd, caiff y Bwrdd ei gadeirio gan Roger Lewis, ac ym Mae Abertawe, yn ddiweddar, mae Syr Terry Mathews wedi ymgymryd â chadeiryddiaeth y Bwrdd.

Datblygiadau yn Ninas-ranbarth Bae Abertawe

8. Mae Bwrdd Dinas-ranbarth Bae Abertawe yn canolbwyntio ar flaenoriaethau strategol ar gyfer y Rhanbarth. Mae wedi bod yn ystyried beth yw'r ffordd orau o sicrhau'r gwerth gorau am arian o'r cylch ariannu Ewropeaidd sydd ar droed, gan ddod i gonsensws rhanbarthol, ac archwilio prosiectau sydd o bwys yn rhanbarthol. Ym mis Medi, cynhaliwyd gweithdy cynllunio er mwyn cefnogi'r broses o ddatblygu cynigion ar gyfer Dinas-ranbarth Bae Abertawe. Daeth hyn ag amrywiaeth o uwch arbenigwyr ar bensaerniaeth ryngwladol; cynllunio prosiect isadeiledd peirianeg sifil a datrysiadau cyflawni; cynllunio ac adfywio ynghyd.

Datblygiadau ym Mhrifddinas-ranbarth Caerdydd

9. Mae Bwrdd Prifddinas-ranbarth Caerdydd yn datblygu Cynllun Strategol a fydd yn ystyried yr heriau a'r cyfleoedd ar gyfer y Rhanbarth a bydd yn llywio, yn llunio ac yn arwain y broses ddatblygu economaidd strategol. Bydd y Bwrdd yn cwblhau'r dasg hon ar ddechrau'r Flwyddyn Newydd. Cytunodd y Bwrdd hefyd ar dair thema strategol ar gyfer y Rhanbarth - Cysylltedd, Arloesedd a Sgiliau. Mae'r Bwrdd wedi nodi'r Metro fel y brif flaenoriaeth ar gyfer y Rhanbarth, gan gydnabod ei fod yn ymyriad strategol a fydd yn cael effaith ar bobl, busnesau a chymunedau ar draws y Ddinas-ranbarth.

Ariannu

10. Nid oes gan Ddinas-ranbarthau gyllideb benodol wedi'i neilltuo gan fod cysylltiadau clir rhwng y broses o'u cyflawni a rhaglenni, ymyriadau a gweithgareddau eraill.

Y Metro

11. Caiff y cynnydd a wnaed gennym hyd yma ar y Metro, y camau gweithredu uniongyrchol a nodwyd ar gyfer y cam cyflawni nesaf, a syniadau newydd y gellir eu profi ymhellach cyn buddsoddi yn y dyfodol eu nodi yn yr adroddiad diweddar a gyhoeddwyd yn ystod yr haf. Mae'r adroddiad diweddar hwn ar gael yn ar wefan Llywodraeth Cymru.
12. Mae cynnydd mewn perthynas â'r Metro yn elfen bwysig o ddarparu ateb trafnidiaeth integredig, sy'n ysgogi gweithgarwch economaidd, ac sy'n drawsffurfiol ei effaith. Mae cysylltiadau allweddol yn cael eu gwneud rhwng y Metro, datblygu economaidd, adfywio a chynllunio. Mae cyfyngiadau i'n pwerau presennol mewn perthynas â gwasanaethau bws a rheilffordd, ond rydym yn ceisio pwerau ychwanegol yn y ddau faes hyn. O gofio hyn, byddwn yn ystyried

ymhellach sut y gellid defnyddio pwerau ychwanegol, os cânt eu rhoi, er mwyn ei gwneud yn bosibl darparu gwasanaethau integredig.

Ardaloedd Menter

13. Mae pedair o'r saith Ardal Fenter yn y Dinas-ranbarthau ac mae Byrddau'r ddau Ddinas-ranbarth yn glir iawn wrth nodi eu bod yn ystyried Ardaloedd Menter yn safleoedd cyflogaeth strategol allweddol sydd o bwys rhanbarthol. Mae llwyddiant Parthau Menter yn ymwneud â gweithgarwch o fewn eu ffiniau, yn ogystal â gweithgarwch y tu allan i Ardaloedd Menter ar lefel strategol, ranbarthol.
14. Mae'r cysylltiadau rhwng yr Ardaloedd Menter a'r sectorau economaidd â blaenoriaeth yn tanlinellu eu pwysigrwydd rhanbarthol. Ym Mae Abertawe, mae ffocws Ardal Fenter Dyfrffordd y Ddau Gleddau ar y sector Ynni a'r Amgylchedd yn bwysig i'r rhanbarth yn gyffredinol, o ystyried cryfder y gadwyn gyflenwi a'r llifau cyflogaeth sy'n cefnogi cymunedau ym mhob rhan o'r Rhanbarth, ymhell y tu hwnt i ffin yr Ardal Fenter. Mae'r tair Ardal Fenter ym Mhrifddinas-ranbarth Caerdydd yn canolbwyntio ar wasanaethau ariannol a phroffesiynol a gweithgynhyrchu. Mae'r rhain o bwys rhanbarthol o ran cefnogi gweithgarwch economaidd a swyddi yn y rhanbarth ehangach.

Datblygiadau diweddar yn yr Ardaloedd Menter

15. Mae pob Ardal Fenter yn wahanol ac yn wynebu ei heriau a'i chyfleoedd ei hun. Cafodd y Pwyllgor Menter a Busnes bapur tystiolaeth yn gynharach eleni, yn nodi datblygiadau a chynnydd yn y saith Ardal Fenter. Rydym hefyd wedi cyhoeddi adroddiad diweddar manwl ar ein gwefan. Mae datblygiadau diweddar yn arwain at fuddsoddiadau yn ein Hardaloedd Menter, yn y gogledd a'r de, fel Pencadlys Ewropeaidd Alert Logic yn Ardal Canol Caerdydd a'r buddsoddiad mewnlol newydd gan gwmni o Japan, Calbee yn Ardal Fenter Glannau Dyfrdwy. Mae'r uchafbwyntiau eraill yn cynnwys:
- y buddsoddiad yn Adeilad 1, Cwr y Ddinas, yn Ardal Fenter Canol Caerdydd sydd eisoes yn cael ei osod yn llwyddiannus gan arwain at enillion economaidd
  - astudiaeth ddichonoldeb bwysig o'r posibilrwydd o greu Canolfan Sgiliau Gweithgynhyrchu a Thechnoleg Uwch yn Ardal Fenter Glannau Dyfrdwy
  - cynlluniau prentisiaeth a rennir ar gyfer Ardaloedd Menter Dyfrffordd y Ddau Gleddau a Glannau Dyfrdwy, a fydd yn cefnogi cwmnïau sy'n cynnig cyfleoedd hyfforddi o safon
  - archwiliwyd cyfleoedd i ddatblygu eiddo masnachol yn Ardaloedd Menter Glannau Dyfrdwy, Ynys Môn a Glynebwy.

16. Rwyf wedi cyhoeddi data perfformiad ar gyfer y cyfnod rhwng mis Ebrill 2012 a mis Mawrth 2014. Yn ddiweddar ymrwymais i gyhoeddi data bob chwe mis, ac fe fyddaf yn darparu'r wybodaeth hon yn fuan.
17. Rydym wedi gwneud gwaith ymchwil i Orchmynion Datblygu Lleol ac wedi cyhoeddi Adroddiad Ymchwil ar Orchmynion Datblygu Lleol i Awdurdodau Lleol yng Nghymru. Cyhoeddwyd papur sy'n crynhoi canfyddiadau'r adroddiad ac sy'n amlinellu buddiannau posibl Gorchmynion Datblygu Lleol i Ardaloedd Menter.
18. Yn ogystal, cynhaliwyd pedair sioe deithiol ledled Cymru yn gynharach eleni i godi ymwybyddiaeth o fuddiannau Gorchmynion Datblygu Lleol ymysg Awdurdodau Lleol Cymru. Cymerodd cynrychiolwyr o chwech o'r Awdurdodau lle ceir Ardaloedd Menter ran yn y digwyddiadau. Fodd bynnag, yn y pen draw, mater i Awdurdodau Lleol yw dod i benderfyniad ar ddefnyddio Gorchmynion Datblygu Lleol.
19. O ran llywodraethu, comisiynais Sefydliad Polisi Cyhoeddus Cymru i roi cyngor ar drefniadau llywodraethu arfer gorau ar gyfer Ardaloedd Menter. Rwy'n rhagweld y bydd ei adroddiad wedi'i gadarnhau erbyn diwedd Tachwedd a byddaf yn hapus i'w rannu â'r Pwyllgor.

Crynodeb o'r Pwyntiau Allweddol

20. Mae Dinas-ranbarthau, Ardaloedd Menter a'r Metro yn dair agwedd ar ddull gweithredu polisi cydlynol lle caiff eu cydberthynas, eu rhyngddibyniaeth a'u prosesau rhyngweithio eu cydnabod yn llawn. Nid tri maes gweithgarwch gwahanol sy'n cael eu datblygu ar wahân yw'r rhain. Yn hytrach maent yn cefnogi ein dull ehangach o ymdrin â'r economi sy'n canolbwyntio ar sectorau â blaenoriaeth.
21. Maent yn datblygu ar gyflymder gwahanol ac mae'r Dinas-ranbarthau, yr Ardaloedd Menter a'r Metro wedi cyrraedd camau gwahanol o ran eu datblygiad a'u haeddfedrwydd. Fodd bynnag, yn y tri maes mae ein prosesau datblygu a chyflawni polisi yn cael ei ddylanwadu'n gryf gan rôl gref ar gyfer y sector preifat, ac o fewn hynny ceir rhyngweithio rhwng y Dinas-ranbarth a'r Byrddau Ardaloedd Menter perthnasol.